

Täysistunto

Tiistai 19.11.2019 klo 13.59—19.56

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä

Hallituksen esitys HE 88/2019 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Tässäkin lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.44 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, jossa työnantaja velvoitetaisiin pitämään luetteloa sellaisista työpaikalla käytettävistä aineista, seoksista ja työmenetelmistä, jotka aiheuttavat syöpää tai vaurioittavat perimää, sekä niistä työntekijöistä, jotka myöskin altistuvat näille tekijöille. Työnantajan pitämästä luettelosta ilmoitettaisiin edelleen ASA-rekisteriin sellaiset työntekijät, joiden altistuminen on todettu erilaisten mittausten tai muilla työpaikoilla vastaavissa olosuhteissa tehtyjen selvitysten ja mittausten perusteella tai jotka ovat vuoden aikana altistuneet syöpäsairauden vaaraa aiheuttavalle tekijälle merkittävän osan työajastaan vähintään 20 työpäivänä. Tässä esityksessä säädettäisiin myös niistä tahoista, joille työnantajan pitämästä luettelosta ja Työterveyslaitoksen pitämästä rekisteristä voitaisiin luovuttaa tietoja. Lisäksi laissa säädettäisiin luetteloitavien ja rekisteröitävien tietojen säilyttämisajasta.

Tämän esityksen taustalla ovat Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet. Esitys on valmisteltu työturvallisuussäännöksiä valmistelevan neuvottelukunnan asettamassa kolmikantaisessa jaostossa. Tämä ehdotettava laki korvaisi nykyisen syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä annetun lain.

17.46 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on lakiesitys, jolla ehdotetaan säädettäväksi laki syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien luettelosta ja rekisteristä, joka korvaisi nykyisen syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä annetun lain.

Mielestäni tämä lakiesitys on erittäin hyvä. Lakiesityksessä on paljon erilaisia käsitteitä: puhutaan CLP-asetuksesta, puhutaan ASA-rekisteristä, ja varmaankaan moni meistä ei tiedä, mistä me itse asiassa puhumme. On myös hyvä kuulla, että kansainväliset velvoitteet ajavat tätä lakiesitystä eteenpäin, mutta näen myös erittäin tärkeänä, että myös meidän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

omat velvoitteemme, Suomen omien työntekijöiden, ihmisten hyvinvointi ajaa sitä, että lakiesitys on tässä käsiteltävänä.

Mikä on ASA-rekisteri? Se on sellainen työntekijöiden rekisteri, johon luetteloidaan ne työntekijät, jotka altistuvat työssään kyseisille syöpää altistaville tekijöille merkittävästi enemmän kuin sellaiset henkilöt, joilta puuttuu tällainen erityinen altistuminen. On erittäin tärkeää, että me tiedämme, mikä altistaa syöväälle. Täällä esityksessä on lueteltu merkittäviä syöpävaarallisia aineita, kuten esimerkiksi syöpävaaralliset metallit — nikkeli, kromi, kadmiumyhdisteet — bentseeni ja asbesti.

Asbesti — se on se rakennustyömailla käytetty aine, jonka käyttö rajoitettiin Suomessa vuonna 1974 ja kiellettiin lopullisesti 1994. Sitä käytettiin lattiamateriaaleissa, lattialiimoissa, eristelevyissä, kattorakenteissa ja jopa saunan kiukaatten päällä asbestilevynä. Hyvin moni tällä hetkellä seitsemänkymppinen, kahdeksänkymppinen on altistunut elämässään asbestille, ja mitä siitä sitten onkaan voinut seurata. On arvioitu, että 80-luvulta lähtien noin 200 000 ihmistä on altistunut asbestille ja heistä 50 000 ihmistä on altistunut voimakkaasti asbestille. Kaiken kaikkiaan 10 000 henkilöä sairastaa jotakin tautia, mikä liittyy asbestialtistumiseen, ja noin 1 000 ihmisen vuosittain todetaan sairastuneen, ja keski-ikä heillä on 70 vuotta. He ovat työskennelleet telakoilla, he ovat työskennelleet talonrakennuksessa, auto- ja huoltokorjaamoissa, ja edelleenkin meillä on paljon Suomessa 60—80-luvulla valmistuneita taloja, joissa on asbestia, eli tänä päivänä myös korjausrakentaja saattaa altistua tälle näkymättömälle, hienojakoiselle pölylle.

Asbestipöly päättyy keuhkorakkuloihin ja elimistö päälystää ne proteiiniseoksella. Osa jää kuitenkin sinne paljaaksi ja erittäin haitalliseksi. Asbesti aiheuttaa syöpää, mesotelioomaa, joka on syöpä vatsakalvolla tai keuhkopussissa. Asbesti aiheuttaa asbestipölykeuhkoa. Eli todella vakavista asioista me puhumme, ja minusta on hieno asia, että voi tämän lakiesityksen yhteydessä puhua asbestista ja myös muistuttaa sen vaaroista.

Sitten vielä se, että tupakka kymmenenkertaistaa asbestiin altistuneen ihmisen sairastumisen keuhkosityöpään. Keuhkosityöpä on erittäin vakava syöpäsairaus ja siitä selviäminen on monesti riippuvainen siitä, kuinka varhaisessa vaiheessa se todetaan. Keuhkosityöpää on mahdollisuus hoitaa. Nykyajan lääkkeet, leikkaushoito, tutkimustiede, kaikki edesauttavat sitä, että keuhkosityöpään sairastuneellakin ihmisellä on toivoa.

Suomi on sitoutunut Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden eteenpäinviemiseen. Siellä on kaiken kaikkiaan 17 tavoitetta, ja yksi alatavoite liittyy terveyden edistämiseen ja tarttumattomien tautien ennaltaehkäisyyn. Siihen liittyvät syöpäsairaudet, siihen liittyy diabetes. Eilen Espoon valtuustossa tein valtuustokysymyksen, jossa kysyin sitä, millä tavalla omassa kotikaupungissani lähdetään ennalta ehkäisemään muun muassa suolistosyöpien syntymistä. Suomessahan seulotaan tällä hetkellä muutamissa kunnissa suolistosyöpää, ja se on yksi osa Agenda 2030:n kestävä kehityksen tavoitteiden viemistä eteenpäin, ja toivonkin, että me kaikki yhdessä täällä eduskunnassa teemme ennalta ehkäiseviä toimia. Ja kuten tämä ASA-rekisteri kertoo, niin ASA-rekisterin tarkoituksena on juurikin ennalta ehkäistä ja seurata altistumistilannetta Suomessa ja kohentaa työntekijöiden työoloja. Eli meidän täytyy tehdä Suomeen sellaiset työolot, että ihmiset eivät altistu, tai jos altistuvat, niin pääsevät sitten terveydenhuollon palveluihin. Pidetään huoli siitä, että näin tulemme tekemään, ja kohdennetaan sitten resursseja.

Mielelläni kuulen sitten valiokunnassa asiantuntijoiden lausuntoja. Tähän hallituksen esitykseen liittyen asiantuntijat ovat olleet yksimielisiä hyvin monissa asioissa, elikkä tässä on hyvä pohja. — Kiitos, ministeri Pekonen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

17.52 **Katja Taimela sd:** Arvoisa herra puhemies! Johonkin hallituksen lakiesitykseen tulee niin paljon oppositiosta kehuja, että piti oikein nipistää itseään, että olemmeko me nyt niin kuin samoilla linjoilla tässä esityksessä. [Kimmo Kiljusen välihuuto]

Arvoisa puhemies! Niin kuin valveutunut ministeri Pekonen totesi omassa esittelypuheenvuorossaan, tässä esityksessä työnantaja veloitettaisiin pitämään luetteloa sellaisista työpaikalla käytetyistä aineista, seoksista ja työmenetelmistä, jotka aiheuttavat syöpää tai vaurioittavat perimää, sekä niistä työntekijöistä, jotka altistuvat näille tekijöille.

Esityksessä on otettu huomioon myös Euroopan unionin yleinen tietosuoja-asetus, joka osaltaan vaikuttaa siihen, mistä henkilötietojen käsittelyä koskevista asioista voidaan ja on tarpeen säätää kansallisesti. Esityksessä myös yhdenmukaistetaan syöpäsairauden vaaraa aiheuttavien tekijöiden määrittely kytkeillä se aineiden ja seosten luokitusta, merkintöjä ja pakkaamista koskevan Euroopan unionin asetuksen syöpävaaraluokitukseen. Äärimmäisen tärkeää on pitää nämä luettelot ja rekisterit ajan tasalla myös eri vaatimusten kuten tietosuojasääntelyn suhteen.

Tämä hallituksen lakiesitys tulee myös käsittelyyn työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jossa itse vaikutan. Koen tämän tyyppisen hallituksen esityksen erittäin kannatettavaksi, koska kaikki toimenpiteet, joita pystytään tekemään paremman työsuojelun eteen, ovat varmasti meidän jokaisen kansanedustajan toive- ja tavoitetilä.

17.53 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Kyllähän hyviä esityksiä pitää kehua varsinkin, jos niillä on syöpää ennalta ehkäiseviä vaikutuksia. Se on kyllä ainakin oma henkilökohtainen tahtotilani, että aina kun syöpä mainitaan, sanon siihen mielipiteeni.

Henkilötiedot ja tietosuoja ovat tosiaan tärkeitä tässäkin lakiesityksessä, eli varmasti nousevat myös meillä esille. Mutta nyt kun, ministeri, huomasin, että kuuntelitte hyvin tarkasti puheenvuoroni — ja kiitän siitä, oli ihan kiva huomata, että teitäkin kiinnosti tämä asbesti — niin kysyisin nyt teiltä: Millä tavalla meidän yhteiskunnassamme reagoidaan esimerkiksi tähän asbestiasiaan? Onko teillä tietoa tilastoista, hoitoennusteista, -tuloksista ja siitä, millä tavalla esimerkiksi tämän päivän rakentaja siellä korjausrakentaessaan muistaisi sen, että asbestin purku on lailla säädeltyä, siinä täytyy olla nyt erityisosaajat tekemässä sitäkin työtä? Näkyykö siellä sairastumistilastoissa tai jossakin tämä, minkälainen aikapommi tämä asbestialtistuminen on ollut? Eihän siihen maailmanaikaan, kun on rakennettu ja tellingeillä ja telakoilla oltu, hengityssuojaimia ole käytetty, ja asbesti on sellaista pientä pölyä, joka parikymmentä vuotta, enemmänkin, muhii elimistössä ennen kuin alkaa sitten niitä oireita antamaan. Onko asbestialtistumien eteen tehty Suomessa kaikki voitava? Olisiko ehkä myös muistutuskampanjan aika, että ikäihmisiltä otettaisiin thorax-kuvia — ne monesti jäävät ottamatta ikäihmisiltä säännöllisesti — ja katsottaisiin, että keuhkojen tilanne on hyvä?

17.55 **Kim Berg sd:** Arvoisa puhemies! Täytyy sanoa, että itsessään tämä lakiesitys on todella hyvä ja mielestäni myöskin aika lailla ongelmaton. Asiahan tulee sekä sosiaali- ja terveysvaliokuntaan että työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, joissa molemmissa vaikutan, ja on sillä lailla tärkeä asia.

Edustaja Juvonen nosti taas keskusteluun hyvin tärkeän asian, joka itse asiassa innoitti minut ottamaan tämän puheenvuoron. Juuri tämä ennaltaehkäiseminen, seuraaminen on hyvin tärkeä asia. Edustaja Juvonen nyt keskittyi asbestiin, mikä on tärkeä asia. Haluaisin nyt nostaa tässä esille yhden toisen asian, joka ei sinänsä ihan suoranaisesti tähän liity, mut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

ta joka liittyy kylläkin työntekijöiden työsuojeluun ja on meillä entisestäänkin suureneva ongelma työelämässä, ja se liittyy sisäilmaongelmiin. Se on kanssa sellainen asia, mihinkä toivon, että jatkossa löydettäisiin ratkaisuja. Sisäilmaongelmien suhteen suuri ongelma, suurempikin ongelma kuin ehkä asbestin suhteen, on tällä hetkellä juuri se, että on hyvin vaikeaa edelleenkin valitettavasti todeta, että työntekijän oireet johtuvat juuri sisäilmaongelmista, ja päästä siihen kiinni ja sitten sitä kautta saada tälle työntekijälle tarpeellinen hoito ongelman korjaamiseksi ja myöskin mahdollisten kustannusten korvaamiseksi.

17.57 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tässä on kiiteltä hallitus—oppositio—asetelman ylitse tätä hallituksen tekemää esitystä, ja hyvä juuri niin, että kaikki kokevat tärkeäksi sen, että toimilla, joilla voidaan ennaltaehkäistä syöpäsairauksia, maksimaalisesti pyrimme toimimaan sensuuntaisesti, ja epäilemättä tämän saman intressin jakavat sekä hallituspuolueiden kansanedustajat että oppositio.

Edustaja Juvonen otti yhden esimerkin siitä, onko kaikki voitava tehty esimerkiksi asbestialtistusten suhteen. Ministeri vastannee varmaan siihen, onko kaikki voitava tehty. Itse, kun tällä lailla tämä asia kysytään, joudun pohtimaan samantien, onko kaikki voitava tehty syöpäsairauksien ennaltaehkäisyn suhteen, koska minulla on kyllä hyvä, selkeä käsitys, että yhden ja kaikkein yleisimmän syöpäsairauden suhteen kaikkea voitavaa ei olla tehty. Se minua hämmästyttää edelleenkin, ja sen haluan tietysti kysyä. Yleisimmät syöpäsairaudet meillä ovat naisilla rintasyöpä ja miehillä eturauhassyöpä. Mammografiset testit me teemme hyvin säännönmukaisesti naisille, mutta, arvoisa puhemies, PSA-testejä ei tehdä miehille säännöllisesti, kun he tulevat tiettyyn ikäkauteen, ja se olisi ehdottomasti kaikkeinärkevin, tehokkain toimi, säännönmukaisesti yli 40 vuoden ikäisille, vähintään yli 50 vuoden ikäisille miehille tehdä säännönmukaiset PSA-testit, koska siinä voidaan mitä olennaisimmin, kun eturauhassyöpä saadaan riittävän varhaisessa vaiheessa kiinni, ennaltaehkäistä aivan olennaisesti ja auttaa ihmisiä tietenkin voittamaan tämä vaikea sairaus. Tämän suhteen, yllättävää kyllä, Suomessa ei tehdä kaikkea voitavaa, ja ihmettelen sitä. Kysyisin ministeriltä: ruvetaanko tämän suhteen tekemään jotakin?

17.59 Arja Juvonen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Kyllä, olen ihan samaa mieltä edellisen puhujan kanssa, PSA-seulontatutkimukset olisivat myös tarpeen. Niistä olen myös Espoossa tehnyt valtuustokysymyksiä ja tiedustellut. Ministeri varmasti kertoo sitten kantansa, miten voisi valtakunnallisesti tähän vaikuttaa. Ylipäänsä seulonnat ovat yksi hyvä keino, mutta toki myös se, että osaamme sitten ennalta ehkäistä.

Mutta täällä edustaja Berg, nostitte esille tämän sisäilmasairaiden auttamisen, ja kyllä, perussuomalaiset ovat ehdottomasti sitä mieltä, että sisäilmasairaiden eteen — tämä ei kuulu juuri nyt tähän hallituksen esitykseen, mutta kommentoin, kun Berg, nostitte sen esille — ei ole tehty kaikkea voitavaa. Elikkä sisäilmasairastuneiden tilan kohentaminen olisi ensiarvoisen tärkeää, ja me olemme täällä meidän omassa vaihtoehtobudjetissamme Perusasiat kuntoon ottaneet tähänkin tärkeään asiaan kantaa, koska se on perusasia. Esi-tämme muun muassa sisäilmanongelmien korjaamisen toimenpideohjelman luomiseksi 10 miljoonaa euroa, eli meidän tulisi löytää nämä pysyvästi työkyvyttömät ihmiset ja heidän tulisi päästä eläkkeelle, niin kuin myös sairastuneiden pitäisi saada mahdollisimman pian tehokasta kuntoutusta ja heille tulisi turvata oikeudenmukainen sosiaaliturva. Elikkä sisäilmaongelmat ovat täällä meillä, ja pidän sitä myös erittäin tärkeänä. Se, mitä me hengitäm-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

me, voi altistaa syöville, ja on erittäin hyvä, että perustetaan ASA-rekisteri, johon sitten altistumat kirjataan.

18.00 Minna Reijonen ps: Arvoisa herra puhemies! Myös minä pidän erittäin tärkeänä seulontojen kattavuutta. Juuri tuossa äsken tuli puheenvuoroissa esille, että kyllä niihin on tärkeitä panostaa.

Toisekseen haluaisin nostaa esille myös semmoista, että on myös ihmisiä, jotka eivät välttämättä koskaan ole käyneet lääkärintarkastuksessa. Voisiko olla tällainenkin joskus pohdittavaksi, että kun ihminen täyttää vaikka 50 vuotta, niin olisi ihan semmoinen lääkärintarkastus, tällainen yleistarkastus. En tarkoita, että kaikki menisivät sinne. Mutta semmoiset, josta ei ole mitään merkintöjä välttämättä, että olisivat käynyt tarkastuksessa. Niin pitäisin semmoistakin ihan merkittävänä, koska sillä tavalla voidaan saada kiinni diabeteksia ja kaikenlaisia muitakin tällaisia. Ihan tällaistaikin pitäisi mietittäväksi. Minusta se olisi tärkeää, että silläkin voitaisiin ehkäistä, ettei tulisi niitä hirveän kalliita kuluja sitten liian myöhäisessä vaiheessa.

18.01 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti tähän edustaja Reijosen nostamaan kysymykseen ennalta ehkäisevyydestä vähän laajemmassa mittakaavassa. Kyllä me loimme aikoinaan — silloin, kun suuret ikäluokat syntyivät — lapsineuvolajärjestelmän, joka on yksi maailman tehokkaimpia. Meillähan olisi aika luoda nyt sitten seniorineuvolajärjestelmä, joka olisi samantyyppinen: terveystarkastukset, jotka tehdään säännönmukaisesti esimerkiksi eläkkeelle siirtyessä ja viiden vuoden välein.

Tästä hallituksen ohjelmassa on olemassa esitys, joka on hyvin tärkeä huomata. Eli siellä pyritään tällaisiin kohdennettuihin terveystarkastuksiin iäkkäille ihmisille, ja se on erittäin tärkeä alleviivata, että se siellä on. Siitä pitäisi kehittää ihan suorastaan seniorineuvolajärjestelmä Suomeen.

Puhemies Matti Vanhanen: Tähän puolen tunnin puitteisiin viimeinen puheenvuoro.

18.02 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia hyvästä keskustelusta. Mutta täytyy kyllä sanoa, että tämä varsin pieni tekninen muutos tässä lainsäädännössä aiheutti melkoisen keskustelun hyvin laajalti myöskin eri ministereiden tonteille, joten valitettavasti en ihan kaikkiin kysymyksiin voi teille täällä vastata.

Haluan huomauttaa, että tätä ASA-rekisteriä ei varsinaisesti tässä esityksessä nyt perusteta. Sellainen meillä on jo olemassa, ja sitä rekisteriä on tällä hetkellä pitänyt voimassa olevan lainsäädännön mukaan sosiaali- ja terveysministeriö, ja tämän hallituksen esityksen myötä Työterveyslaitos toimisi jatkossa rekisterinpitäjänä. Joten hyvin teknisestä muutoksesta hallituksen esityksessä on tässä nyt kysymys. Tässä myös samalla tämän muutoksen myötä sitten huomioidaan nämä EU:n tietosuojasetukset, johon edustaja Juvonen kiinnitti myöskin huomiota. Pidän tärkeänä, edustajat, arvoisa puhemies, että me käymme keskustelua täällä salissa työturvallisuudesta ja myöskin työhyvinvoinnista, mihin tietysti tälläkin hallituksen esityksellä ja tällä pienellä teknisellä muutoksella halutaan vaikuttaa.

Ja edustaja Juvonen, kysytte tuosta asbestista: varmasti melkoinen tikittävä aikapommi. 10 000 henkilöä Suomessa sairastaa asbestin aiheuttamaa ammattitautia, ja edelleenkin vuosittain asbestin aiheuttamiin sairauksiin sairastuu noin tuhat henkilöä — iso määrä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 66/2019 vp

ihmisiä. Sen takia on tärkeätä, että me nimenomaan puhumme näistä asioista ja pidämme rekisteriä yllä ja huomioimme ihmisten työhyvinvoinnissa, työterveydessä ja työturvallisuudessa myöskin nämä syöpävaaraa aiheuttavat seikat. Nuo palvelupuolen asiat jätän sitten vastattavaksi ministeri Kiurulle.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.